first half of the 20th-century structures: a concrete foundation, a stone foundation, cobble paving, and wooden moat reinforcement.

Marius Petkus, Darius Balsas, Rokas Kraniauskas

Sukilėlių gatvė

2021 m. Klaipėdoje, Sukilėlių gatvėje atlikti detalieji tyrimai ir žvalgymai (1 pav.). Dabartinė Sukilėlių gatvė yra Klaipėdos miesto teritorijoje, kuri iki XIV–XV a. pabaigos žymėjo prie pilies įsikūrusio senojo miesto R pakraštį. XV a. pabaigoje – XVI a. pradėjus kurti miestą dabartiniame senamiestyje, ši vieta atsidūrė tarp pilies ir miesto. XVII a. pradžios – XVIII a. vidurio planuose dabartinės Sukilėlių gatvės aplinkoje pažymėtos vandens apsemtos vietos. Šis buvęs miesto pakraštys paliktas kaip gynybinės sistemos dalis. Naujas etapas šios vietovės istorinėje raidoje prasidėjo nuo XVII a. vidurio, kai pradėta užpylinėti Senoji Danės vaga. XVIII a. pabaigos planuose dabartinės Sukilėlių gatvės Š ir R dalyse jau yra pažymėtas retas užstatymas, tankiau šalia gatvės esantys sklypai apgyvendinti tik XIX a. viduryje. Per II Pasaulinį karą užstatymas išliko Sukilėlių gatvės V pusėje, o kvartalai su gatvelių tinklu į R nuo gatvės sunaikinti. Iki šiol Sukilėlių gatvėje ir jos aplinkoje vykdant archeologinius tyrimus aptikta kultūrinių sluoksnių, datuojamų ne anksčiau nei XV a. I puse (*ATL 2010 metais*, 2011, p. 339–343; *ATL 2017 metais*, 2018, p. 324–327; *ATL 2018 metais*, 2019, p. 640; *ATL 2019 metais*, 2020, p. 516).

2021 m. iki projektinio 0,7–1,3 m gylio naujai tiesiamos lietaus nuotekų trasos vietoje tyrinėta 19 perkasų (1–19), iš viso 193,4 m^2. Žvalgymai atlikti visoje apie 3254 m^2 dydžio rekonstruojamoje Sukilėlių gatvėje, kurioje buvo nukasti sluoksniai iki 0,5–1,1 m gylio. Tyrimų metu ŠR gatvės šaligatvio vietoje fiksuoti 75–110 cm storio supiltiniai juodžemio, žvyro ir smėlio sluoksniai su molinių plytų nuolaužomis. Sluoksniai suformuoti XX a. viduryje –

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – 2021 m. žvalgytas plotas; 2 – 2021 m. detaliųjų tyrimų perkasos. D. Balso brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation: 1 – area surveyed in 2021; 2 – 2021 trenches.

2 pav. Šalia Daržų gatvės atidengtas XIX a. pabaigos – XX a. pradžios pastato pamatas iš ŠR. R. Kraniausko nuotr.

Fig. 2. The late 19th – early 20th-century building foundation uncovered beside Daržų Street, as seen from the NE.

pabaigoje, po II Pasaulinio karo tvarkant teritoriją ir įrengiant stadioną. Šiuose sluoksniuose rasta XIX a. pabaigos – XX a. radinių. Važiuojamoje gatvės dalyje po akmenų grindinio danga ir maždaug 30–80 cm storio niveliaciniais sluoksniais atidengti permaišyti ir perkasti sluoksniai, suformuoti tiesiant įvairias inžinerines komunikacijas bei statant šulinius. XX a. tiesiant komunikacijas iškasti ir perkasti XVII a. pabaigos – XIX a. kultūriniai sluoksniai. Paklotos komunikacijos užpiltos žvyro ir maišyto kultūrinio sluoksnio gruntu. Permaišytuose sluoksniuose rasta įvairių XVII–XX a. datuojamų radinių.

Sukilėlių gatvės PV pakraštyje, šaligatvio vietoje, po kabelių perkasimais, vidutiniškai 0,75–1,1 m gylyje aptiktas archeologiškai vertingas neperkastas XVII a. pabaigos – XVIII a. kultūrinis sluoksnis, kurį sudaro juosvas humusingas priesmėlis su medienos skiedromis ir drožlėmis. Į sluoksnį tyrimų metu įsigilinta 5–40 cm. Jame rasta daug dekoruotų lėkščių, puodų šukių, kaolino pypkių fragmentų, juoda ir žalia glazūra dengtų koklių. Daugelis koklių dekoruoti kartušo, žvaigždės arba erelio išskleistais sparnais reljefiniais ornamentais. Taip pat rasta polichrominių koklių su juodos, melsvos spalvos augaliniu dekoru baltame fone.

Sukilėlių gatvės ŠV dalyje ir Teatro aikštės prieigose aptikti 0,7–1 m storio supiltiniai permaišyti sluoksniai su inžinerinių komunikacijų perkasimais. Šiuose sluoksniuose rasta pavienių XVIII–XX a. radinių. Po vėlyvais sluoksniais vietomis atidengta juosva humusinga žemė – XVII a. pabaigos – XVIII a. kultūrinis sluoksnis. Elektros kabelio tranšėjoje šalia pastato Tomo g. 2T ir žvalgymų plote šalia Pilies ir Daržų gatvės sankryžos fiksuoti tik XX a. II pusės sluoksniai.

Tyrimų metu atidengtos ir užfiksuotos XIX a. II pusės – XX a. vidurio struktūros. Gatvės ŠR kelkraštyje, šalia sklypo Sukilėlių g. 3, 0,6–1,2 m gylyje atidengtos II Pasaulinio karo slėptuvės liekanos – dvi atraminės sienelės (?), kurios, matyt, mūrytos įėjimo vietoje. Sienelių viršus nuardytas gatvės kelkraštyje suformavus šlaitą. Dar vienos slėptuvės (?) liekanos atidengtos tyrinėtoje perkasoje 70 cm gylyje, ties pastatu Sukilėlių g. 4. Atidengti apardytos ir sugriautos slėptuvės (?) mūrinių sienų fragmentai. Toje pačioje perkasoje 65 cm gylyje

atidengtas XX a. pradžios netašytų lauko akmenų grindinio fragmentas.

Sukilėlių gatvės viduryje, šalia pastatų Sukilėlių g. 16 ir 18 atidengtas apie 34 m ilgio, 35–40 cm pločio XX a. pradžios pamatas, orientuotas ŠV–PR kryptimi. Pamato kryptis sutampa su gatvės ašimi, jo paskirtis neaiški. XX a. pradžios istoriniuose planuose gatvėje pažymėta tramvajaus linija, galbūt šiuo pamatu sutvirtinti bėgiai. Pamato viršus atidengtas 30–50 cm gylyje, po akmeninio grindinio niveliaciniu sluoksniu.

Šalia pastato Turgaus g. 2, 75–80 cm gylyje atidengtas 1,5x1,5 m dydžio XIX a. II pusės medinio rentinio šulinio viršus. Šulinys pažymėtas 1856–1857 m. C. F. L. Kleino sudarytame Klaipėdos miesto plane. Gatvės ŠR kelkraštyje, šalia sklypo Daržų g. 18, apie 70 cm gylyje atidengtos XIX a. II pusės – XX a. pradžios kalkių duobės liekanos, kurios dugne buvo apie 2–3 cm storio kalkių sluoksnelis.

Tirtoje gatvėje atidengti 4 pastatų pamatai. Gatvės PV kelkraštyje, šalia pastato Sukilėlių g. 20 apie 30–40 cm gylyje atidengtas XIX a. II pusės – XX a. vidurio pastato pamatas, orientuotas ŠV–PR kryptimi. Gatvės ŠR kelkraštyje, šalia sklypo Daržų g. 18 apie 0,5–1,1 m gylyje atidengtos XIX a. II pusės – XX a. pradžios pastato pamato su mediniu rostverku liekanos. Pamato viršus buvęs akmens mūro, rištas kalkiniu skiediniu. Pamatiniai akmenys dėti ant medinių lentų, suguldytų ant išilginių rąstų. Dar vieno pastato pamatas aptiktas ŠR kelkraštyje, šalia Daržų gatvės apie 50–60 cm gylyje (2 pav.). Atidengtas XIX a. pabaigos – XX a. pradžios pastato pamatas, orientuotas ŠV–PR kryptimi. Šie du pastatai stovėjo kvartaluose šalia Sukilėlių ir Daržų gatvių, kurie po II Pasaulinio karo sunyko. Sukilėlių gatvės ŠV dalyje, Teatro aikštės prieigose 60–80 cm gylyje atidengtas XX a. pradžioje stovėjusio pastato ŠR kampo pamatas.

0 5 cm

3 pav. XVIII a. lėkščių šukės. D. Balso ir R. Bračiulienės nuotr.

Fig. 3. 18th-century plate sherds.

0 10 cm

4 pav. XVIII a. plokštieji kokliai. D. Balso ir R. Bračiulienės nuotr.

Fig. 4. 18th-century panel stove tiles (Blattkacheln).

Vieno pamato paviršiuje išlikusios geltono molio 21x11x4 cm dydžio olandiško plytos. Akmenys ir plytos rištos kalkiniu skiediniu.

Tyrimų metu Sukilėlių gatvėje aptikti nuo 50 cm iki 1,3 m storio XVII a. pabaigos – XX a. kultūriniai sluoksniai, kuriuose rasta XVII–XX a. datuojamų radinių, atidengtos ir užfiksuotos XIX a. II pusės – XX a. vidurio struktūros – medinis šulinys, II Pasaulinio karo slėptuvės liekanos, kalkių duobė, akmenų grin-

dinys ir akmeniniai pamatai. Rasta XVII–XIX a. radinių – akmens masės ir molinių puodų šukių, glazūruotų ir dekoruotų lėkščių (3 pav.), dubenų fragmentų, stiklinių butelių duženų, koklių su juoda, balta ir žalia glazūra (4 pav.), kaolininių pypkučių kotelių ir galvučių. Radiniai perduoti MLIM.

Sukilėlių Street

In 2021, an excavation and field survey were conducted on Sukilėlių Street in Klaipeda (Fig. 1). 19 trenches totalling 193.4 m^2 were excavated to a planned depth of 0.7–1.3 m at the site of new rainwater sewers. Roughly 3254 m^2 were surveyed on Sukilėlių Street, where layers down to a depth of 0.5–1.1 m were removed during the street's reconstruction. The investigation of Sukilėlių Street revealed second half of the 19th – mid-20th-century structures: a wooden well, the remains of a WWII bunker, a lime pit, stone paving, and stone foundations as well as 0.50–1.3 m thick, late 17th–20th-century cultural layers containing 17th–20th-century finds: sherds of 17th–19th-century stoneware and earthenware pots, decorated, glazed plates (Fig. 3), and bowls; glass bottle shards; fragments of black, white, and green glazed stove tiles (Fig. 4); and kaolin pipe stems and bowls.

Viktorija Ziabreva

Žvalgomieji tyrimai Klaipėdoje

2021 m. atlikti žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai planuojamų pusiau požeminių bei požeminių atliekų konteinerių aikštelių įrengimo vietose: S. Daukanto g. 43, Galinio Pylimo g. 5, Grįžgatvio g. 3, Jaunystės g. 10, Jurginų g. 9, Kalvos g. 4, Karklų g. 17, Kooperacijos g. 9A, Liepų g. 11, Pušyno g. 33A, Rumpiškės g. 5, 7, 22, 22A ir 26A, Sausio 15-osios g. 4, 6, 24, Sportininkų g. 5, 9, 19, Šaulių g. 4, Švyturio g. 12, Švyturio ir Malūninkų gatvių sankryžoje, Taikos prospekto 3, 29, Tilžės g. 29, Vytauto g. 25. Suprojektuotų konteinerių aikštelių vietose ištirtas 21 2x1 m dydžio ir 5 1x1 m dydžio šurfai (bendras 47 m^2 plotas) (1 pav.). Žvalgyta 4 būsimų konteinerių aikštelėse: S. Dariaus ir S. Girėno g. 19, Laivų skersgatvyje 4, Puodžių g. 24, ir Šaulių g. 14 (bendras apie 112 m^2 plotas).

Daugelyje tirtų vietų fiksuoti natūralios kilmės bei vėlyvi, XIX–XXI a. datuojami sluoksniai su to laikotarpio radiniais: **Jaunystės g. 10** (šurfe 26 kultūrinis sluoksnis 60 cm storio, įžemis – raudonas molis); **Jurginų g. 9** (šurfe 18 kultūrinis sluoksnis 1–1,05 m storio, įžemis – balsvas smėlis); **Kalvos g. 4** (šurfe 11 kultūrinis sluoksnis 0,8–1,5 m storio, po juo sekė 10–85 cm storio balto supustyto smėlio sluoksnis, įžemis – tamsiai geltonas, rudas smėlis, pasiektas 1,6 m gylyje); **Karklų g. 17** (šurfe 7 kultūrinis sluoksnis 1,5–1,7 m storio, po juo sekė 20–30 cm balto supustyto smėlio sluoksnis, įžemis – tamsiai geltonas, rudas smėlis – pasiektas H_{abs} 22,10 m gylyje); **Kooperacijos g. 9A** (šurfe 22 kultūrinis sluoksnis 2,2 m storio, įžemis – pilkas žvyringas smėlis); **Pušyno g. 33A** (šurfe 4 kultūrinis sluoksnis 60–65 cm storio, toliau iki 2 m gylio sekė balto supustyto smėlio sluoksnis, įžemis nepasiektas); **Rumpiškės g. 22 ir 22A** (šurfe 19 kultūrinis sluoksnis 1,8 m storio, įžemis – pilkas molis), 26A (šurfe 16 kultūrinis sluoksnis 70–90 cm storio, įžemis – rusvas molis); **Sausio 15-osios g. 4 ir 6** (šurfe 23 kultūrinis sluoksnis 1,35 m storio, įžemis – gelsvas molis), **24** (šurfe 15 kultūrinis sluoksnis 45–70 cm storio, įžemis – rusvas molis); **Sportininkų g. 19** (šurfe 3 kultūrinis sluoksnis 60–75 cm storio, įžemis – tamsiai geltonas – rudas smėlis); **Taikos prospekto 29** (šurfe 14 kultūrinis sluoksnis 1,25 m storio, įžemis – tamsiai geltonas molingas smėlis).